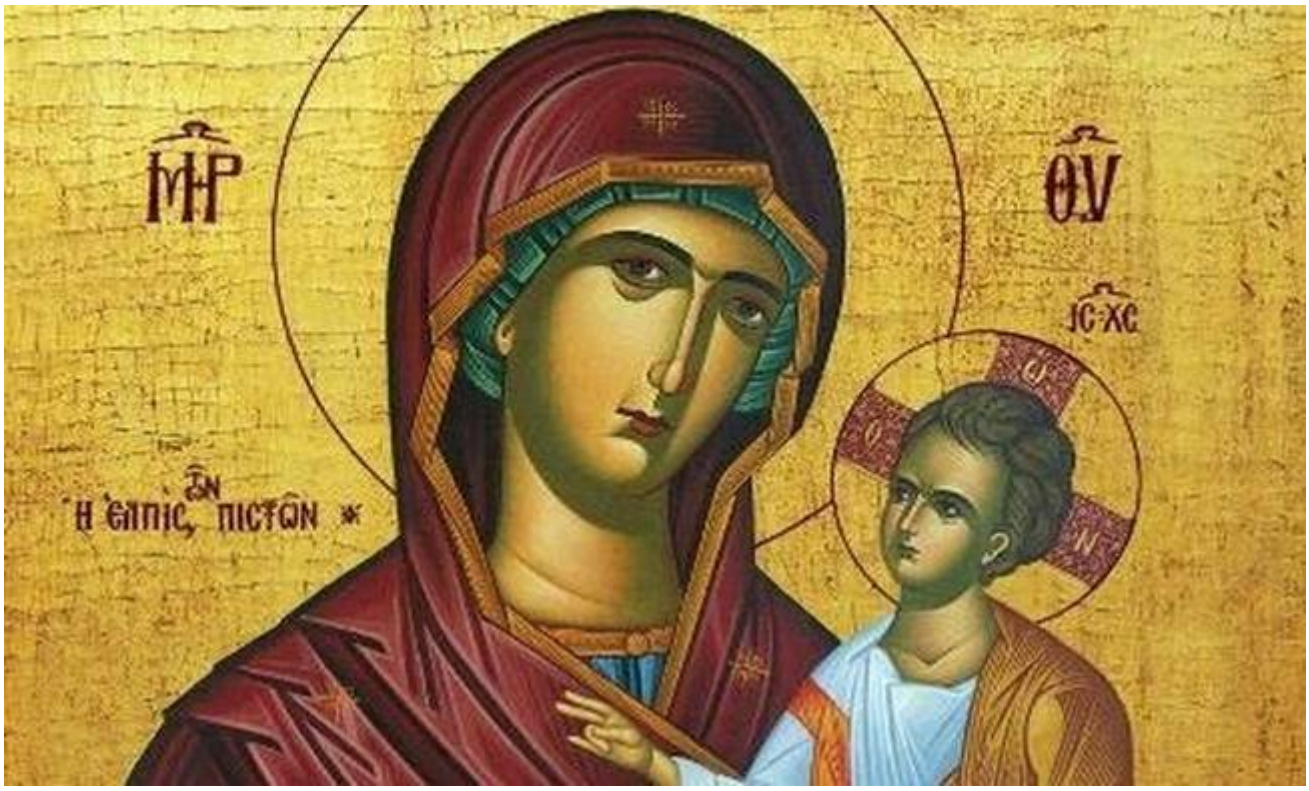
05/09/2018

Η Παναγία ως Δέσποινα της προσευχής

/ Γνώμες

Ηλίας Λιαμής, δρ. Θεολογίας, Καθηγητής Μουσικής, Πρόεδρος της Συνοδικής Υποεπιτροπής Καλλιτεχνικών Εκδηλώσεων της Εκκλησίας της Ελλάδος

Η **Παναγία** μας αποτελεί ίσως το πιο οικείο και το πιο γλυκό πρόσωπο στην πίστη μας. Οι κατά τόπους Ορθόδοξες Εκκλησίες έχουν τους τοπικούς τους αγίους, τους οποίους ευλαβούνται και των οποίων την παρουσία βιώνουν καθημερινά. Η Παναγία μας όμως, αποτελεί το κατ΄ εξοχήν οικείο πρόσωπο της παγκόσμιας Ορθοδοξίας, μία από τις προσφιλέστερες παρουσίες, προς την οποίαν οι Ορθόδοξοι, απανταχού της γης, επιφυλάσσουν αισθήματα στενότατου συγγενικού δεσμού, αισθήματα υιών και θυγατέρων προς μητέρα. Αναρωτιέται κανείς: Από πού πηγάζει αυτός ο πλούτος των συναισθημάτων προς εκείνη; Τα καταγεγραμμένα λόγια της είναι ελάχιστα. Θαύματά της εν ζωή δεν κατεγράφησαν. Ούτε καν ιερός τόπος υπάρχει, όπου να βρίσκεται ενταφιασμένο το πανάχραντο σώμα της, καθώς η γη μας δεν αξιώθηκε να το κρατήσει. Συνεπώς, τα σωματικά αισθητήρια και οι νοητικές διεργασίες δεν φαίνεται να αποτελούν επαρκές μέσον επικοινωνίας μαζί της. Είναι φανερό πως η σχέση με αυτήν

βασίζεται στη λειτουργία άλλου κέντρου γνώσεως: Της καρδίας. Και πιο συγκεκριμένα, στον συντονισμό δύο καρδιών: Από την μια, τής παλλόμενης από την πίστη ανθρώπινης καρδίας και από την άλλη, της ζέουσας από μητρική αγάπη καρδίας της Θεομήτορος, αλλά και ανθρωπομήτορος.

Το ιερό της πρόσωπο αποτελεί πηγή κατάνυξης, αλλά και αποδέκτη ικεσιών και δοξολογίας από μυριάδες στόματα πιστών, όπου η χάρις του Θεού έχει εγκαταστήσει Ορθόδοξη κοινότητα. Δεν υπάρχει ναός χωρίς την εικόνα της, δεν υπάρχει εικονοστάσι χωρίς τη μορφή της, δεν υπάρχει ακολουθία χωρίς το όνομα της, δεν υπάρχει πόνος χωρίς την επίκλησή της, δεν υπάρχει ικεσία προς τον υιό της χωρίς τη μεσιτεία της. Η Εκκλησία μας έχει διαφυλάξει για εκείνην τους ποιητικότερους των λόγων της, τις θερμότερες των προσευχών της, τις πιο οικείες επικλήσεις των δεήσεων της. Αλλά και ο κάθε πιστός, που με ζήλο, θέρμη καρδίας και βαθιά επιθυμία να ενωθεί με τον Κύριο, προσεύχεται, ζει με τρόπο έντονο και παράδοξο την παρουσία της, από την οποίαν αντλεί την βεβαιότητα της ενίσχυσης των προσευχών και της μεσιτείας, στηριγμένης στην μητρική της παρρησία.

Προκειμένου να καταδείξει κανείς την **Παναγία ως Δέσποινα της προσευχής**, είναι απαραίτητο να αναφερθεί με λίγα λόγια στην μεγάλη ευλογία αυτής της υπέρτατης πνευματικής πράξης –της προσευχής- και ιδιαιτέρως, στα διαφορετικά της επίπεδα.

Οι Νηπτικοί Πατέρες μάς αναφέρουν ως πρώτη την προσευχή των αιτημάτων. Είναι η κατάσταση, κατά την οποία ζητούμε από τον Θεό κάτι. Δεύτερο επίπεδο είναι η προσευχή της δοξολογίας. Στην κατάσταση αυτή ο άνθρωπος θεωρεί τα πάντα ως δώρα του Θεού και εμπιστεύεται απόλυτα την πρόνοιά Του. Δεν ζητά τίποτα, διότι απολαμβάνει το μέγιστο των δωρεών, την Θεϊκή παρουσία. Υπάρχει όμως και ένα τρίτο επίπεδο: Εκείνο της σιωπής. Στην κατάσταση αυτή, ο άνθρωπος της νήψεως σιωπά και εισέρχεται, από την προσευχή των λόγων και των εννοιών στην «κατάσταση της προσευχής», στην οποίαν απολαμβάνει την Χάρη του Αγίου Πνεύματος, «την δεδομένη …δια του βαπτίσματος» (Μάρκου του Ασκητού, Περί βαπτίσματος). Διότι κατά τους Πατέρες της Φιλοκαλίας, με το βάπτισμα ο Χριστός, σαν σε κατάσταση αρραβώνος, εγκαθίσταται στην καρδία του ανθρώπου. Αν όμως ο άνθρωπος, δια της καθάρσεως, αποβάλλει «το κάλυμμα της παραβάσεως», ο ίδιος ο Θεός εισέρχεται στην ψυχή, «ίνα…και μονήν παρ΄ ημίν ποιήση, ίνα μη μεπταίοι γενώμεθα» (Μακάριος ο Αιγύπτιος, Ομιλίες 16 & 28). Στην κατάσταση αυτή έχουμε πλήρη ησυχία λόγων, λογισμών, φαντασίας, εννοιών και κάθε άλλου στοιχείου, το οποίο διασπά την ψυχή και την εμποδίζει να ατενίζει με απόλυτη προσήλωση προς τον Νυμφίο.

Να είναι τυχαίο, πως το πιο χαρακτηριστικό γνώρισμα της Θεοτόκου είναι η σιωπή της; Να είναι τυχαίο, πως από το στόμα της έχουμε ελάχιστες φράσεις και αυτές ολίγων λέξεων και απλού περιεχομένου; Και τέλος, πώς να παραγνωρίσει κάνεις το γεγονός, πως όλοι οι άγιοι και οι ασκητές, το πρόσωπο που βρίσκουν να πλημμυρίζει την ύπαρξή τους μέσω της προσευχής είναι η σιωπηλή Παναγία;

Η βαθύτατη τιμή και η ολόψυχη λατρεία προς την Παναγία αποτελεί κοινό τόπο για όλους τους αγίους Πατέρες μας. Όσο βαδίζουν προς την θέωση, τόσο μένουν εκστατικοί ενώπιόν της, διότι η Παναγία, με την αγνότητα και το σύνολο των αρετών της κατέστη για την ανθρωπότητα, ό,τι η καρδιά για τον κάθε άνθρωπο ξεχωριστά: Ένας τόπος, όπου «επεφάνη ο σωτήριος λόγος του Χριστού», μία επιφάνεια, επί της οποίας το Άγιον Πνεύμα έγραψε το θέλημα του Θεού, «εν μέλανι μη γραφόμενον», αλλά αποκαλυπτόμενο «από συνειδήσεως καθαράς και θυσίας έσωθεν» (Μακάριος ο Αιγύπτιος, Ομιλία 8).

Όσο η καρδία αποτελεί θησαυρό για την κάθε ανθρώπινη ύπαρξη, ως αγαθός πυρήνας της ύπαρξής μας, του οποίου ο Θεός δεν επέτρεψε την καταστροφή μετά την πτώση μας, τόσο η Παναγία μας αποτελεί τον υπέρτατο θησαυρό του ανθρωπίνου γένους, ως αειπάρθενος και αμόλυντος χώρα της ανθρώπινης φύσης, η οποία κατέστη χώρος του Αχωρήτου. Η Παναγία λοιπόν δεν αποτελεί μια ξένη, αποκεκομμένη προς εμάς ύπαρξη, προς την οποία τείνουμε, αλλά αποκάλυψη της θεώσεως της ανθρώπινης φύσης, της οποίας αποτελούμε μέρος και την οποίαν

καλούμεθα και εμείς να οδηγήσουμε, όπως εκείνη, προς την θέωση. Κάθε φορά που επικαλούμαστε την Χάρη της, είναι σαν να διανοίγουμε έναν δρόμο προς το εσώτατο κέντρο μας. κάθε φορά που επιζητούμε την μεσιτεία της, είναι σαν να ανακαλύπτουμε εκ νέου το νόημα και τον προορισμό της ζωής μας. Γι΄ αυτό και ο Άγιος Νικόλαος ο Καβάσιλας αναφέρει πως αρκεί και μόνον ένας λόγος, και μόνον μια ενθύμηση για την δόξα της Παναγίας, για να ανυψώσει την ψυχή και την διάνοια και να μας μεταμορφώσει από σαρκικούς σε πνευματικούς και από βέβηλους σε αγίους (Λόγος εις την πάνδοξον Κοίμησιν της Υπεραγίας Δεσποίνης ημών και Παναχράντου Θεοτόκου).